

DE LES VAN VÉZELAY

Hetgeen tegenwoordig heel moeilijk te begrijpen is; en toch is het aan geen twijfel onderhevig of zoo is het toegegaan. De kunstenaars moeten specialisten geweest zijn, de één voor de hoofden, de ander voor de lichamen en zoo vervolgens: kleeven, dieren, plantaardige motieven, enz. Een iegelijk ontving de taak waarin hij uitblonk. Men kan zich het plan voor het werk aldus voorstellen: uitvoering van de teekeningen voor de composities en de plaatsbepaling van die teekeningen door het eerste bewerken van de ruwe steenblokken. Eénmaal zoover gevorderd, gaan de specialisten van de eene sculptuur over tot de andere, daaraan doende wat hun is toebedeeld. Tijdens het werk moet er ongetwijfeld een corrigeerend toezicht geweest zijn, iedere lijn en iederen vorm bewakend. Dit verklaart, behalve de buitengewone eenheid, den grooten rijkdom en de volmaaktheid van elk van deze werken, die te danken is aan ieders bijdrage en aan het vermogen van den één om de zwakheid van den ander aan te vullen. Zwakheden en goede hoedanigheden zijn niet bij alle kunstenaars gelijk. De zwakheden zijn in een gemeenschappelijk werk, zooals dat waaraan wij de wonderen van Vézelay te danken hebben, aldus vermeden kunnen worden en het geheel heeft een volmaaktheid bereikt, waaraan geen enkele geniale persoonlijkheid had kunnen raken. De zuiverheid van een werk is de zuiverheid van de Idee die het draagt. Als de idee ontbreekt, die het onderwerp vormt, worden de motieven oppervlakkig en het werk verzwakt.

Laten wij samenvatten. De bewonderenswaardige beeldhouwwerken van Vézelay leeren ons, dat een kunstwerk slechts ontstaan kan en tot volmaaktheid komen, zuiver kan zijn en een groote kracht van suggestieve werkzaamheid bevatten — toets voor zijn grootheid — indien het aan een groote gemeenschapsidee van een tijdperk ontspringt, die het terzelfder tijd baart, koestert, voedt en rechtvaardigt. De kunst kan niet alleen door een individueele fantasie worden gedragen: ze moet haar ontstaan aan een collectieve noodzaak van maatschappelijk karakter te danken hebben.

De sociale idee, die het onderwerp uitdrukt, bepaalt ook de wijze van uitvoering. De armoede van ons tijdperk komt hieruit voort, dat het de „manier” van doen heeft opgedrongen als het eenige bestanddeel van de kunst en dat men tot een kunstmatigheid is vervallen, die nog slechts enkele verfijnde, snel verzadigde menschen raakt. De idee met sociale draagkracht is uit de kunst gebannen. Mocht men het onderwerp al terugvinden in de academische kunst, dan is het banaal en niet ingegeven door de sociale voorwaarden van den huidigen tijd. De vorm is even banaal als platvloersch. De mystiek van het tijdperk (niet altijd in religieuzen zin op te vatten), die vorm aan het werk geeft,